

Jordbruksverket

vaxtnaring@jordbruksverket.se

Diarienummer 4.2.17-15359/19

Yttrande

Översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet

Hushållningssällskapens Förbund har beretts möjlighet att yttra sig över Jordbruksverkets översyn av Sveriges åtgärdsprogram enligt nitratdirektivet. Yttrandet har skrivits av Michaela Baumgardt i samråd med ett flertal kollegor.

Sammanfattning

Hushållningssällskapet tycker överlag att de föreslagna ändringarna i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är rimliga. Vi har dock några synpunkter, främst kring förtydliganden och utökad konsekvensutredning innan man gör bedömning kring förändringarnas ändamålsenlighet. Vi har också en del synpunkter kring några av de regler där man i rapporten har ansett att ingen ändring krävs, framförallt gäller detta ändringar i 10, 24b och 25 §§.

Synpunkter på föreslagna förändringar

SJVFS 2004:62, § 1, Rötrest från jordbruksverksamhet

Vi ser gärna att begreppet ”andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet eller djurhållning”, i definitionen till ”Rötrest från jordbruksverksamhet”, specificeras ytterligare på något sätt för att förtydliga vad detta begrepp innefattar respektive inte innefattar.

SJVFS 2004:62, § 5 e

Vi vill uppmärksamma på att föreskriften kan upplevas förvirrande och otydlig då det blir olika regler som gäller beroende på om rötresten innehåller mer eller mindre än 10 % stallgödsel eller andra biologiska produkter från jordbruksverksamhet eller djurhållning.

Att bara reglera rötrester som innehåller en viss mängd jordbruksprodukter kan eventuellt leda till att biogasanläggningar inte vill ta emot gödsel eller andra biprodukter från lantbruk, eftersom avsättningen av rötrester kan försvåras. I dagsläget mellanlagrar mottagaren av biogödsel ofta rötresterna före spridning. Måste man som mottagare av rötrester investera i täckning kan lönsamheten i att använda rötrester försämrats.

Blir detta förslag en ny föreskrift så anser vi att man bör ha övergångsbestämmelser som ger gott om tidsmässigt utrymme för att hitta en bra lösning för täckning för dem som blir berörda.

I konsekvensbeskrivningen för en ändring från 40 till 30 kg lättillgängligt kväve per hektar beskriver man omfattande vilken påverkan det får för hönsflytgödsel. Påverkan för lantbrukare med andra organiska gödselslag verkar vara mindre utredd. Vi önskar att Jordbruksverket ser över detta lite noggrannare och bland annat väger in aspekter som de utökade markpackningsskadorna och effekten av det, som blir om man måste komplettera med en vårspridning för att förse höstsädesgrödans behov av fosfor vid spridning av flytgödsel eller urin. Vi skulle även vilja se att man utreder behovet av utökning av lagringskapacitet, framförallt av flytande gödselslag, på andra gårdar än de med hönsflytgödsel då mer gödsel skulle behöva spridas på våren/försommaren. På våren kan markpackningsskadorna bli stora och ibland är det inte ens möjligt att komma ut tidigt på våren, varför spridningen kanske mer förläggs till senare på våren/försommaren, vilket i sin tur kräver större lagringsvolym. Det är inte jättestor skillnad mellan kväveeffekten vid spridning på hösten inför höstsädessådd jämfört med att sprida på försommaren, dock försvinner kvävet åt olika håll, då det förmodligen försvinner som utlakning i större omfattning på hösten och som ammoniakavgång i större omfattning på sommaren. Miljöpåverkan i stort kan alltså bli likvärdig.

I remissen tar man också upp att slamspridningen kan komma att bli påverkad. I den fortsatta konsekvensbedömningen ser vi med fördel att man utreder detta grundligare för att se vilka konsekvenser detta kommer att få för slamspridningen. På utpräglade växtodlingsgårdar är det viktigt att få in organiska gödselmedel för att höja bördigheten. Även här önskar vi att man i konsekvensutredningen väger in markpackning till följd av flera körningar och möjligheten för lantbrukarna att hitta tillfällen i växtföljden att sprida slammet, då det för vissa grödor finns karenstider att förhålla sig till.

Under rubriken *"Konsekvenser av vårt förslag"* står det på sid 25 *"Här blir det alltså inte tillåtet att sprida sjuårsgivor av fosfor vid ett och samma tillfälle om man väljer att sprida slam före sådd av höstsäd i känsliga områden."* Vi vill bara understryka att de det inte är sjuårsgivan som förbjuds, vilket det kan tolkas som, utan att det är mängden kväve som regleras och beroende på slammets innehåll av ammoniumkväve i förhållande till fosfor så är det inte säkert att det kommer att gå att sprida sjuårsgivor av fosfor.

Allmänna råd till 8 § SJVFS 2004:62, 26 kap. 19 § miljöbalken samt 6 § förordning (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll

Mot slutet av förslaget till det allmänna rådet står det *"Består produktionen av flera uppfödning- eller produktionsomgångar per år beräknas den sammanlagda fosformängden genom att fosforutsöndringen från varje enskild omgång adderas"*. Denna lydelse finns med även i den nuvarande versionen av det allmänna rådet med då det finns flera sätt att göra denna beräkning på så skulle vi vilja att denna mening formulerades om till *"Består produktionen av flera uppfödning- eller produktionsomgångar per år kan den sammanlagda fosformängden beräknas genom att fosforutsöndringen från varje enskild omgång adderas."*

Allmänna råd till 2 kap. 3 § miljöbalken

Vi reagerar på att man skriver *"...förrådsgödsling med fosfor bör om möjligt undvikas"*. Enligt Jordbruksverkets gödselrekommendationer för fosfor så rekommenderar man förrådsgödsling av fosfor i fosforklass I och II. Det kan också finnas skäl till att även vid andra situationer tillföra mer fosfor än vad som förs bort med grödan, vilket även ges exempel på i förslaget till det allmänna rådet. För avloppsslam gäller ju även SNFS 1994:2 som anger begränsningar av fosfortillförseln men ändå tillåter ganska omfattande förrådsgödsling av fosfor. Fosfor i avloppsslam är bunden i järn- eller aluminiumföreningar, i undantagsfall i kalciumföreningar. Det gör att fosfor succesivt tillförs marken i för växten upptagbar form och takten påverkas förmodligen främst av markens pH-värde.

Utifrån ovanstående anser vi att det allmänna rådet inte i någon enskild mening bör uttryckas som att förrådsgödsling bör undvikas generellt.

Synpunkter på åtgärder där Jordbruksverket bedömt att ingen ändring krävs

SJVFS 2004:62, § 1, *Stallgödselavtal*

Definitionen för Stallgödselavtal skulle kunna tas bort då denna definition inte längre används i föreskriften.

SJVFS 2004:62, § 10

Hushållningssällskapet ifrågasätter inte om regeln ska vara kvar, däremot önskar vi att Jordbruksverket ser över om 22 kg fosfor fortfarande är en rimlig nivå. Regeln kom till för ca 16 år sedan. Idag tar men betydligt högre skördar och på många gårdar för man bort mer än 22 kg fosfor per hektar med de skördar man tar ut. På dessa gårdar blir denna regel begränsande då man har ett behov av att föra in mer fosfor och organiskt material för att kompensera bortförslenn och höja bördigheten på gården. Istället får man komplettera med mineralgödsel, vilket både blir dyrare och inte tillför marken någon mull eller andra viktiga mikronäringsämnen.

SJVFS 2004:62, § 20

Enligt Jordbruksverkets bedömning finns det inte anledning att ändra regelverket så att kvävegödsling av grödor som inte skördas generellt blir tillåten. Vi ser flera anledningar till att detta borde bli lovligt, tex då en mellangröda odlas i sjukdomssanerande syfte (även om det inte är en karenskadegörare) och då mellangröda odlas för ökad kolinlagring och mullalthöjning, vilket ökar markens bördighet och minskar behovet av herbicider då mellangrödan kan konkurrera med ogräs. Man skriver i remissen att innan en sådan ändring genomförs behöver behovet och nyttan av att kvävegödsla sådana grödor och vilka risker det kan innebära för miljön utredas vidare. Hushållningssällskapet ser positivt på om Jordbruksverket kan stimulera till sådana utredningar genom tex olika utlysningar och upphandlingar där detta ämne skulle kunna belysas.

Allmänna råd till SJVFS 2004:62, § 20, Bilaga 11

Hushållningssällskapet ser gärna att man ser över om justeringar bör göras i denna utifrån nyare undersökningar. På sidan 14 i remissen visas en figur med betydligt lägre förfruktseffekter än vad som anges i Bilaga 11, och det är också vår erfarenhet att förfruktseffekterna sällan är så stora som anges i bilagan.

SJVFS 2004:62, § 24 b

I remissen anges att det finns ett behov av att förtydliga vägledningen kring detta krav. Detta instämmer vi fullkomligt med. Det är oerhört svårt att bedöma fältets lutning och avgöra om man som lantbrukare måste beakta denna regel eller inte på den enskilda platsen. Vår uppfattning är att även tillsynsmyndigheten verkar ha svårt för att bedöma detta, då man aldrig får tydliga svar när man ställer frågor kring detta. Till följd av detta upplever vi att denna regel sällan kontrolleras över huvud taget, vilket i sin tur kan vara anledningen till att författarna till remissen skriver att en ändring av regeln inte verkar vara efterfrågad från näringen. I remissen anger författarna att det redan vid regelns införande fanns tveksamheter kring om mineralgödsel skulle innefattas i regeln eller inte, samt hänvisar till en undersökning där man anger att samma effekt skulle kunna uppnås genom nedbrukning eller skydds zoner.

Utifrån ovanstående uppgifter ifrågasätter därför Hushållningssällskapet denna regels existens och önskar att man ser över ytterligare en gång om den inte bör justeras eller tas bort helt.

SJVFS 2004:62, § 25

Kravet är skrivet så att det omfattar alla gödselmedel. Syftet är dock att minska risken för näringsläckage, vilket då framförallt omfattar kväve och fosfor. På senare år har man sett ett behov av tillförsel av mangan både in i november och innan 28 februari, framförallt i de södra delarna då tillväxten är igång under dessa perioder. Med ett varmare klimat kan man anta att detta behov kommer att uppstå i större omfattning framöver. Hushållningssällskapet önskar därför att man i denna översyn ser över möjligheten att öppna upp för att få tillföra vissa gödselmedel, och då framförallt mikronäringsämnen, under hela perioden då det råder spridningsförbud alternativt förkorta perioden för spridningsförbud i de fall där risken för läckage är liten på grund av tex mängd tillfört ämne och ämnets rörlighet i marken.

Hushållningssällskapet anser också att det bör kunna ges möjlighet för dispens för gödsling i februari, framförallt för specialodlingar. Flera kulturer som sätts/planteras eller sås tidigt på våren och sedan täcks med väv har kunnat komma igång redan i slutet av februari de senaste åren. Om man inte kan gödsla vid etableringen försvåras odlingen. Med ett varmare klimat kan man även här anta att detta behov kommer att uppstå i större omfattning framöver. Tillsynsmyndigheten borde kunna ge dispens vid sådana tillfällen.

SJVFS 2004:62, § 30

Vi önskar att Jordbruksverket ser över möjligheten att lägga till vissa specialgrödor bland de godkända grödorna för att åkermark ska anses som höst- eller vinterbevuxen. Odlare av tex kålväxter och andra grönsakskulturer som skördas sent på hösten kan i dagsläget inte räkna med denna areal som höst- eller vinterbevuxen mark, vilket skapar problem för en del lantbrukare.

Stockholm 2020-02-26

Jesper Broberg
Förbundsdirektör
Hushållningssällskapens Förbund